

za 01 dec 2018
20.00 Kamermuziekzaal

SALON LIBEER

Camille Thomas speelt
Prokofiev en Shostakovich

— CONCERT —
— GEBOUW —
— BRUGGE —

Biografieën

Sinds hij op twintigjarige leeftijd de prestigieuze Juventusprijs ontving, werd **Julien Libeer (BE)** door binnen- en buitenlandse pers geprezen als een van de meest markante muzikale persoonlijkheden van de jonge generatie. Na verschillende masterclasses vervolmaakte Libeer in 2014 zijn pianostudies aan de Muziekkapel Koningin Elisabeth, eerst onder de leiding van Abdel Rahman El Bacha, daarna bij Maria João Pires. Hij kreeg regelmatig advies van Dmitri Bashkirev en volgde masterclasses bij Alfred Brendel, Andrés Schiff, Andrej Jasinski ... Libeer was de afgelopen jaren te gast in verschillende grote concertzalen, en is een veelgevraagde kamermuzikant. In 2013 won hij de Klara Muziekprijs. Ook presenteerde hij de Canvasreeks Studio Flagey Klassiek, waar hij verschillende collega-musici bijeenbracht en interviewde.

Celliste **Camille Thomas (FR/BE)** werd in 2014 genomineerd als Révélation soliste instrumentaal bij de Victoires de la Musique en wordt beschouwd als een van de meest beloftevolle musici van haar generatie. De opgemerkte release van haar debuut-cd *A Century of Russian Colors* bij het label Fuga Libera in mei 2013 en tal van onderscheidingen openden voor haar de weg naar vermaarde concertzalen als de Salle Gaveau en het Théâtre des Champs-Élysées in Parijs, de Victoria Hall in Genève, het Jerusalem Music Center en het Konzerthaus Berlin. Ze verzorgde er recitals of trad er op als soliste. Thomas studeerde bij Marcel Bardou en Philippe Muller in Parijs, en bij Stephan Forck en Frans Helmerson aan de Berlijnse Hanns Eisler Hochschule. Ze vervolmaakt zich vervolgens bij Wolfgang-Emanuel Schmidt aan de Hochschule für Musik van Weimar. Ze won tal van prijzen op nationale en internationale wedstrijden. Naast haar activiteiten als soliste is ze ook gefascineerd door kamermuziek. Ze speelt geregeld met partners als Beatrice Berrut, Julien Libeer, Frank Braley, Gérard Caussé en Menahem Pressler.

Uitvoerders & programma

Julien Libeer: piano
Camille Thomas: cello
Francis Maes: musicoloog

Dmitry Shostakovich (1906-1975)

Cellosonate, opus 40

- Allegro ma non troppo – Largo
- Allegro
- Largo
- Allegro

Julien Libeer in gesprek met Francis Maes

Sergey Prokofiev (1891-1953)

Cellosonate in C, opus 119

- Andante grave – Moderato animato
- Moderato – Andante dolce
- Allegro, ma non troppo

Na de voorstelling is er een signeersessie met Julien Libeer en Camille Thomas bij de ingang van de Kamermuziekzaal.

Uw applaus krijgt kleur dankzij de bloemen van Bloemblad.

Sovjetmuziek voor en na de storm: de cellosonates van Shostakovich en Prokofiev

De geschiedenis van de kunsten in de Sovjet-Unie is berucht om zijn vele politieke inmengingen in de creativiteit van kunstenaars. De muziek had twee crisismomenten te verduren die de verhouding tussen de alomvattende staatsmacht en de kunst op scherp stelden. Het eerste vond plaats in 1936. Dmitry Shostakovich was toen het doelwit omwille van zijn provocerende opera *De Lady Macbeth van Mtsensk*. Het tweede crisismoment volgde in 1948. Toen waren zowel Shostakovich als Prokofiev slachtoffers van een niets ontziende campagne tegen de artistieke vrijheid. De twee cellosonates op het programma vallen net buiten dit kader. De cellosonate van Shostakovich dateert uit 1934, die van Prokofiev uit 1949. Shostakovich was zich van geen kwaad bewust toen hij de sonate schreef. Prokofiev poogde zijn innerlijke houvast terug te vinden na de dramatische gebeurtenissen van 1948. De compositie van zijn cellosonate was een middel om zijn artistieke concentratie te bewaren.

De cellosonate van Shostakovich is een vroeg werk. De componist was nauwelijks zevenentwintig toen hij de sonate in 1934 voltooide. De première vond plaats in de kleine zaal van het Conservatorium van Leningrad. Shostakovich speelde de pianopartij. Zijn partner was de cellist Victor Koebatski. Na de première namen beiden het werk mee op een concerttournee, waarin ze het combineerden met cellosonates van Rachmaninov en Grieg.

Toch neemt de compositie een belangrijke plaats in de ontwikkeling van Shostakovich in. Ze staat enigszins apart van de composities die haar omringen, zoals de opera *De Lady Macbeth van Mtsensk* en de *Vierde symfonie*. Beide werken zijn excessieve studies in de maximalisering van expressie en dramatiek. Met hen vergeleken komt de cellosonate over als een meer klassieke en evenwichtige compositie. Shostakovich schreef het stuk in een periode van groot optimisme. De ideologische twisten over de toekomst van de Sovjetmuziek die in de jaren 1920 componisten opjaagden of onzeker maakten over de te volgen koers leken in 1932 voorbij. De echte confrontatie tussen Shostakovich en de bemoeienis van de Sovjet-staatsmacht was nog niet in zicht. Die zou pas volgen in 1936. De tussenperiode van relatieve kalmte stelde Shostakovich in staat om meerdere facetten van zijn talent te exploreren. Met zijn *Cellosonate* was hij niet uit op een groot statement in de muziek, maar op een persoonlijke ontdekking van wat de grote traditie van de kamermuziek voor hem kon betekenen. De bijzondere schoonheid van het werk ligt precies in de spannende verhouding tussen de grote klassieke traditie – met reminiscenties aan Brahms, Beethoven en Mozart – en de nieuwe expressievormen die Shostakovich op die basis kon ontwikkelen.

In 1948 besloot de partijtopy een halt toe te roepen aan de creatieve vrijheid die componisten tijdens de oorlogsjaren hadden genoten. Een beruchte resolutie tegen formalisme, uitgevaardigd door Andrej Zhdanov, verbood alle anti-Sovjet-

‘In 1948 besloot de partijtopy een halt toe te roepen aan de creatieve vrijheid die componisten tijdens de oorlogsjaren hadden genoten.’

elementen in de muziek. Formalisme stond gelijk met ‘muziek om de muziek’. De resolutie kante zich niet enkel tot uitingen van al te agressief modernisme, maar ook tegen alle intrinsiek muzikale facetten, zoals contrapunt of complexe vormstructuren. De resolutie veroordeelde ook het recente oeuvre van grote componisten, waaronder Shostakovich, Khachaturian, Myaskovsky en Prokofiev. Shostakovich wist zijn plaats spoedig weer op te eisen met propagandistische werken die boven alle twijfel verheven stonden. Prokofiev had het moeilijker om zich te rehabiliteren. In de laatste fase van zijn loopbaan – tot zijn overlijden in 1953 – zou hij nooit meer zijn status van Sovjet-klassieker terugwinnen, die hij met veel moeite had weten op te bouwen. Toch bleef Prokofiev componeren. Zijn diepgewortelde spirituele overtuiging deed hem functioneren, wat de omstandigheden ook waren.

- Twee werken die tot stand kwamen in de Sovjet-Unie, waar politieke inmenging in de kunsten standaard was
- In zijn *Cellosonate* gaat Shostakovich op zoek naar wat de klassieke traditie voor hem kon betekenen
- Prokofiev schreef zijn *Cellosonate* na een ontmoeting met de getalenteerde cellist Mstislav Rostropovich

Een voorbeeld is de *Cellosonate* uit 1949. De aanleiding tot de compositie was de kennismaking met de jonge cellist Mstislav Rostropovich. Die had met de uitvoering van Prokofievs *Eerste celloconcerto* – in pianoreductie, weliswaar – toegang gezocht tot de componist. Prokofiev merkte zijn talent pas ten volle op toen Rostropovich de *Tweede cellosonate* van Nikolai Myaskovsky uitvoerde.

Prokofiev was geen confessionele componist, zoals Shostakovich er een was. Zijn werken moeten niet worden gehoord als een persoonlijke reactie op externe gebeurtenissen. Ze hebben doorgaans een eerder abstract karakter. Dit geldt ook voor de *Cellosonate*. De compositie heeft zijn donkere en dramatische momenten, maar alles wordt in evenwicht gehouden in een vrij klassieke balans. De compositie moest wachten op uitvoering tot 1 maart 1950. Eerst moest de sonate twee sessies van *peer review* in de Componistenbond trotseren, voordat de uitvoering een fiat kreeg. Sviatoslav Richter begeleidde Mstislav Rostropovich aan de piano.

— Francis Maes

Prokofiev, bigamist?

In maart 1922 vestigde Prokofiev zich samen met zijn moeder en vriend Boris Bashkirov (als dichter gekend onder de naam Boris Werin) in Zuid-Duitsland in de nabijheid van het klooster van Ettal, een drietal kilometer van Oberammergau. In deze schilderachtige en rustige omgeving verbleef hij bijna twee jaar.

De Spaanse zangeres Carolina Codina (Lina Llubera) die hij reeds in 1918 in New York na een concert als pianist had leren kennen (haar ouders waren zangers die al jaren in New York woonden), voltooide in die periode haar studies zang aan het Parijse conservatorium en bezocht Prokofiev regelmatig daar in Ettal. Carolina Codina kwam uit Madrid en was langs vaders kant van Spaanse afkomst. Zij sprak vloeiend Russisch omdat haar moeder, afstammeling van hugenoten uit de Elzas, opgegroeid was in het destijds tot het Russische Rijk behorende Polen. Op 8 oktober 1923 huwde Sergey Prokofiev in Ettal met Carolina Codina. In datzelfde jaar ontving Prokofiev die al geruime tijd in het buitenland verbleef, een eerste officiële invitatie om naar Rusland terug te keren voor een serie concerten. Het zal echter tot 18 januari 1927 duren vooraleer hij, na 9 jaar afwezigheid, naar de Sovjet-Unie zou terugkeren. Ondertussen werd in 1924 zijn eerste zoon Svjatoslav geboren en in 1928, een jaar na zijn terugkeer, een tweede zoon Oleg. Prokofiev genoot onder het Sovjet-bewind een voorkeursbehandeling, althans tot op zeker hoogte. Tot 1938 kon hij ongehinderd concerten in het buitenland (Europa, VS). In 1933 (het jaar waarin het Derde Rijk tot stand kwam) kwam hij definitief naar Rusland terug en in 1936 bracht hij ook Lina en zijn beide

zonen over. In de lente van 1940 raakte hij bevriend met de 25-jarige Mira Mendelson, een pas afgestudeerde studente literatuur aan het Moskouse Gorki-instituut. Deze vriendschap leidde alras tot een breuk met Lina en een (onofficiële) scheiding. Mira was een marxiste van het eerste uur die het Sovjet-regime verdedigde en ze was zowat de antipode van de extraverte Lina die in Moskou maar moeilijk kon aarden. Op 13 januari 1948 huwde Prokofiev met Mira Mendelson, ook al had Lina niet met een scheiding ingestemd. Maar aangezien zijn eerste huwelijk in Duitsland plaatsvond en in Rusland niet geregistreerd stond, was dit tweede huwelijk volgens de nieuwe Russische huwelijkswetgeving van 1944 officieel het eerste! Vijf weken later, op 20 februari 1948, werd Lina gearresteerd, beschuldigd van spionage en voor 20 jaar verbannen naar Siberië. Na acht jaar in een Siberisch strafkamp kwam ze vrij in 1956 en keerde ze terug naar Moskou. In 1974 verliet ze de Sovjet-Unie en trok ze terug naar Parijs, Londen en New York. Ze overleed in 1989 in Londen op 91-jarige leeftijd. Tot op het einde bleef ze de geldigheid van haar huwelijk staande houden: 'Zijn leven was ook mijn leven. Wat daarna komt is onbelangrijk.' Om gezondheidsredenen vestigde Prokofiev zich in de lente van 1946 met Mira in Nikolina Gora, een dorp ten Westen van Moskou. Daar schreef hij zijn laatste werken, onder meer de *Cellosonate*, opus 119, en overleed er op 5 maart 1953, uitgerekend de dag waarop ook Jozef Stalin het tijdelijke met het eeuwige verwisselde.

— Johan Huys

GESCHENK— BON

We naderen het einde van alweer een schoon cultureel jaar, en dat betekent: pakjestijd! Bent u nog op zoek naar inspiratie voor een oneindig voer aan kerst- en nieuwjaarsgeschenken, dan hebben wij alvast een tip: de Concertgebouw-geschenkbond.

Bestel uw geschenkbond voor een bedrag naar keuze bij In&Uit Brugge of op 070 22 12 12.

10 JAAR FESTIVAL KORTRIJK!

15 > 24
FEB 2019

THE
FIRE
EDITION

WWW.FESTIVALKORTRIJK.BE

Le Poème Harmonique
o.l.v. Vincent Dumestre

An Evening with
BLINDMAN

Brussels Philharmonic
& Vlaams Radio Koor
o.l.v. Eric Whitacre

Graindelavoix

Wannes Cappelle
& Nicolas Collot

...

Aangestoken door

In de kijker

DONDERDAG

31 JAN 2019

20.00 Kamermuziekzaal

© Marco Berggreve

Danel Kwartet & Virpi Räsänen Dvořák & Schönberg

'Ich fühle Luft von anderem Planeten', zingt de sopraan in Schönbergs *Tweede strijkwartet*. De bijna onaardse klanken en de toevoeging van een zangstem raakten een tere snaar bij het Weense publiek. Niet op een andere planeet, maar in de 'nieuwe wereld' – de Verenigde Staten – schrijft Dvořák zijn *Twaalfde strijkwartet*.

WOENSDAG

20 MAI 2019

20.00 Kamermuziekzaal

© Tim Theo Deceuninck

Salon Libeer Satie & Messiaen

Als officiële componist van de Franse raadselachtige orde van de Rozenkruisers schreef Satie werken die hij als 'wit en onbeweeglijk, bleek en sacraal' bestempelde. Wat een contrast met Messiaens warme harmonieën, die in *Harawi* liefde en dood inkleuren. Julien Libeer ontfafelt de geheimzinnige alchemie van muziek en mystiek.

Laat weten wat je van het concert vond op

 ConcertgebouwBrugge
 @concertgebouwbr

info & tickets +32 70 22 12 12 — In&Uit: 't Zand 34, Brugge

concertgebouw.be

